

'Sacramentum caritatis' grondig gelezen (slot)

Erik De Smet

De pauselijke exhortatie *Sacramentum caritatis* is meer dan een droge opsomming van geboden en verboden met betrekking tot de eucharistie. Net zoals zijn voorganger spoort de huidige paus ons aan te leven vanuit de eucharistie. Volgens sommige commentatoren is het derde deel van de tekst, *De eucharistie. Een mysterie om te beleven*, zonder meer het mooiste. Eucharistie vieren heeft dus gevolgen.

Brood breken is ook sociaal

EDDY LAGAE doceert moraaltheologie aan het grootseminarie in Brugge. Hij is ook nationaal geestelijk adviseur van de christelijke werkgeversorganisatie VKW en al jaren lid van de priesterfraterniteiten van Charles de Foucauld. Volgelingen van de Fransman leven in gemeenschap met mensen in armoede en rijmen dat met het eucharistische gebed. Precies die combinatie voerde ons naar Eddy Lagae, vooral omdat *Sacramentum caritatis* besluit met enkele passages over de sociale leer van de Kerk.

Wat sprak de Brugse priester aan in de exhortatie? „De noodzakelijke overeenstemming tussen eucharistie en dagelijks leven. Dat komt meermaals ter sprake en zat al vervat in de visie van het Tweede Vaticaans Concilie op de eucharistie en het christelijke leven. Toch vraag je je af hoe die

overeenstemming kan worden bereikt. De tekst laat uitschijnen dat het als vanzelf gebeurt. Ik vraag me af of wij wel voldoende betrokken zijn op de eucharistie. De eucharistie transformeert ons leven, aldus Benedictus. De paus zegt echter ook dat het hier geen morele oproep betreft maar een ontdekking, die je aangeboden krijgt. Het is een manier van leven. In het Johannesevangelie breekt Jezus tijdens het laatste avondmaal niet het brood, maar wast Hij zijn leerlingen de voeten. Dienstbaarheid zit met andere woorden vervat in de eucharistie.”

Verandert de eucharistie echt een mens? Eddy Lagae: „Benedictus XVI haalt het verhaal aan van Zacheüs' bekering. Christus ontvangen veranderde zijn leven plotsklaps. Hij moest een ander leven gaan leiden. Zo'n plotsse bekering maken de meeste christenen

niet mee. Ik geloof veeleer in trouw en duurzaamheid in het geloof. Neem nu de werking van VKW. Daar gebeuren geen uitzonderlijke dingen. Mensen (maar niet iedereen) zoeken er naar geestelijk voedsel, al wordt dat dan bezinning en onthaasting genoemd. Het besef dat dit geestelijke voedsel in de eucharistie te vinden is, moet nog dagen.”

Niet moraliseren

Blijkens sociologisch onderzoek zijn misgangers minder racistisch ingesteld dan niet praktiserende gelovigen. Is dat een bewijs dat de eucharistie mensen verandert? Lagae: „In de eucharistie leer je in het onzeverder dat we allen broeders en zusters zijn. Elkaars broer en zus zijn is heus geen makkelijke opgave. Hoe je dat kunt als werkgever? Volgens

de gedreven ondernemer en bankier August Van Put was het begrip *company* (bedrijf) afgeleid van *com pane*, samen het brood delen. Hoe dat in de praktijk kan? Het lijkt me een moeizaam proces van aandacht hebben voor de mens, voor de zwaksten, voor de ontwikkelingslanden.”

En de priester vervolgt: „Mij sprak in *Sacramentum caritatis* ook aan dat de paus benadrukt dat de eucharistie niets moraliserends heeft. In de jezuietenskapel in Brugge hangt een gekruisigde Christus die de armen opent voor de kerkganger. Hij wacht op ons, onvoorwaardelijk. Dat raakt me. Anderzijds zit in Jezus' afscheidsrede wel degelijk veel moraal. 'Blijf in de liefde', zegt Hij duidelijk. Luttele uren echter na de instelling van de eucharistie hadden haast alle apostelen Jezus in de steek gelaten. En toch krijgt Hij ze na Pasen opnieuw bij elkaar.”

Hoe kun je de diepe dimensie van het geloof concreet maken? Benedictus XVI stelt dat leken degelijk voorbereid moeten worden om sociale en politieke verantwoordelijkheid op te nemen door een praktijkgerichte opvoeding in naastenliefde en rechtvaardigheid. De paus noemt dit „de school van de eucharistie”. De sociale leer van de Kerk is daartoe het uitgelezen instrument. Die leer is een geestelijk erfgoed dat al sinds *Rerum novarum* (1891) wordt uitgewerkt en vandaag ook wil bezig zijn met de vraagstukken van de globalisering.

Voor iedereen

Eddy Lagae: „In Zuid-Europa en Zuid-Amerika wordt de sociale leer van de Kerk sterker beklemtoond dan bij ons. In ons land viel het denken en spreken daarover stil in de jaren 1960. De leer kwam toen te doctrinair over. De grote bewegingen zoals ACW, VKW en Boerenbond wilden bovendien onafhankelijker worden van de Kerk. Riep de leer weerstand op, de inhoud evenwel niet. Tijdens het jongste congres van het VKW haalde kardinaal Danneels de krachtlijnen van dezelfde leer weer naar boven, en dan luisteren de mensen. Aandacht voor de mens, aandacht voor de zwaksten, de wereldwijde dimensie van je werk durven te zien... De kerkelijke documenten daarover zijn evenwel onbekend en niemand voelt de behoefte ze te lezen.”

„Wijlen Joannes-Paulus II stelde meermaals dat de sociale leer behoorde tot de moraaltheologie, terwijl het eigenlijk gaat om filosofie gegroeid uit christelijk engagement. Benedictus XVI benadrukt dan weer het redelijke aspect van het christelijke leven. Op grond daarvan lijkt het mij makkelijker om met velen te discussiëren over de sociale leer van de Kerk.”

Nog twee punten spraken de moraaltheoloog bijzonder aan, te beginnen met wat de paus zegt over de zondagsrust. „Benedictus heeft het over 'leven volgens de zondag'. Het zou best wel eens kunnen dat onze samenleving op een te hoog ritme draait. Maarten Moens' sociologisch onderzoek toonde aan dat de druk op mensen niet enkel wordt veroorzaakt door hun baan, maar evenzeer te maken heeft met hun vrije tijd. Mensen stoppen zelf hun vrije tijd eivol. Ze hollen van het ene feest naar het andere sportevenement. Je mag de zondag niet te vol stoppen, denk ik.”

Helemaal op het einde van de exhortatie noemt de paus een aantal heiligen en zaligen bij naam, bij hen Alfonsus, de stichter van de redemptoristen, en Charles de Foucauld. „Misschien omdat beiden de eucharistie naar iedereen wilden brengen? Mij leert het dat de christenen zich niet mogen terugplooiën op een klein groepje dat het goed heeft bij elkaar.”

Samen de eucharistie vieren en het onzeverder bidden maakt ons tot broers en zussen. Dat is niet vrijblijvend. © Kristof Ghyselinck

Sacramentum caritatis is nog niet beschikbaar in het Nederlands, maar wel te lezen in het Italiaans, Frans, Engels en Duits via de website www.vatican.va.